

Anmeldelse.

Michael Koefoed og Harald Westergaard: Grundrids af Danmarks Statistik. (Gads Forlag, København 1898).

Skønt denne Bog ikke netop er beregnet paa dette Tidsskrifts Læsere, turde den dog ogsaa her have Krav paa en Omtale der gaar ud over den blotte Konstatering af dens Existens: de Tal og Oplysninger, den giver, ere jo for en stor Del blevne vurderede og saa at sige justerede i Tidens Løb gennem Drøftelser i denne Forening, og det har da sin Interesse at se, hvordan de nu populariseres ud til Almenhedens Eje, og med dens Myldr af Data, dens Extrakt af statistisk Viden, vil den iøvrigt for enhver, der vil sætte sig lidt ind i dens Plan, være i høj Grad brugbar i en snæver Vending, hvor man ikke har Tid og Lejlighed til at raadsørge selve de statistiske Kildeskrifter eller et saa fyldigt, ved mere indgaaende Undersøgelser naturligvis uundværligt Værk som Falbe Hansens og Scharlings Statistik.

Fra Thaarup brød Isen 1790 for saadanne Grundrids med sin lille »Vejledning til det danske Monarkis Statistik« — hvis Fremkomst ret karakteristisk bl. a. motiveredes ved, at Statistikken jo nu maatte regnes til Modevidenskaberne — og indtil Dato er der udkommet en hel lille Litteratur paa dette Omraade: Schlegels og Nyerups statistiske Beskrivelser, Baggesens Ledetraad til Danmarks Statistik, fra nyere Tid Studnitz-Petersens Hovedpunkter i Statistik og Gads Udtog af Danmarks Statistik. Det sidste, bredt og anskueligt skrevne lille Arbejde med dets dygtige Skelnen mellem væsentligt og uvæsentligt, har i mange Retninger dannet Forbilledet for nærværende Bog. Det

Anmeldelse.

Michael Koefoed og Harald Westergaard: Grundrids af Danmarks Statistik. (Gads Forlag, København 1898).

Skønt denne Bog ikke netop er beregnet paa dette Tidsskrifts Læsere, turde den dog ogsaa her have Krav paa en Omtale der gaar ud over den blotte Konstatering af dens Existens: de Tal og Oplysninger, den giver, ere jo for en stor Del blevne vurderede og saa at sige justerede i Tidens Løb gennem Drøftelser i denne Forening, og det har da sin Interesse at se, hvordan de nu populariseres ud til Almenhedens Eje, og med dens Myldr af Data, dens Extrakt af statistisk Viden, vil den iøvrigt for enhver, der vil sætte sig lidt ind i dens Plan, være i høj Grad brugbar i en snæver Vending, hvor man ikke har Tid og Lejlighed til at raadsørge selve de statistiske Kildeskrifter eller et saa fyldigt, ved mere indgaaende Undersøgelser naturligvis uundværligt Værk som Falbe Hansens og Scharlings Statistik.

Fra Thaarup brød Isen 1790 for saadanne Grundrids med sin lille »Vejledning til det danske Monarkis Statistik« — hvis Fremkomst ret karakteristisk bl. a. motiveredes ved, at Statistikken jo nu maatte regnes til Modevidenskaberne — og indtil Dato er der udkommet en hel lille Litteratur paa dette Omraade: Schlegels og Nyerups statistiske Beskrivelser, Baggesens Ledetraad til Danmarks Statistik, fra nyere Tid Studnitz-Petersens Hovedpunkter i Statistik og Gads Udtog af Danmarks Statistik. Det sidste, bredt og anskueligt skrevne lille Arbejde med dets dygtige Skelnen mellem væsentligt og uvæsentligt, har i mange Retninger dannet Forbilledet for nærværende Bog. Det

vilde dog være urigtigt at betegne denne som en opmoderniseret Udgave af Gads Værk. Maaske har Forfatterne oprindelig formet deres Udkast efter dennes Mønster, men de ny Tidsforhold har da under Udarbejdelsen krævet talrige Udbygninger, og rundtom har man anbragt ny Vinduer i de gamle Mure, for at Lyset kunde trænge tilstrækkelig godt ind. Bogens Styrke ligger netop i dens Aktualitet, den statistiske Bogføring er holdt videst muligt à jour, saa at Aarene 1897 og 1898 figurere endog ret hyppig i dens Rubriker, og med megen Flid har man eftersporet Oplysninger i statistiske Krinkelkroge eller — for at bruge Thaarups Udtryk — »upassende Steder og hvor de mindst skulde ventes«.

Lidt i Overskuelighed har Bogen maaske tabt ved, at den — iøvrigt praktisk — paa een Gang har to Formaal: at være en let tilgængelig Haandbog til Selvstudium, hvorfor et Register rigtignok vilde været praktisk, og en Lærebog. En stor Mængde af de Tal, den giver, ville en Handelsskoles Elever forhaabentlig aldrig komme i Berøring med. Unægtelig kan en Undervisning i Statistik ikke godt undvære adskillige Tal og tabellariske Oversigter, men en streng Økonomi med Tallene turde ogsaa her være paa sin Plads, saa at man — ifølge Princippet: ikke mangt, men meget — nøjes med at give de statistiske Hovedhjørneste, de konstruktive Dele, og saa overlader de studerende, ved Selvtænkning og Fornufts slutninger fremfor ved mekanisk Udenadslæren, saa nogenlunde at bygge Enkelthederne op. Nu da Bogen skal være til at slaa op i og derfor maa have en stor Mængde Tal til Raadighed, bliver det da Lærerens Sag med tilstrækkelig Konduite og Resignation overfor Stoffet at foretage et ret grundigt Indstregningsarbejde ad usum delphini. De gode, korte, orienterende Oversigter med historiske Strejflys hist og her bidrage iøvrigt behageligt til at bløde de i og for sig liot ufordøjelige Talmasser op under Læsningen.

Hvad Bogens Ordning og Enkeltheder angaar, har Anmelderen adskillige Smaaanker at fremsætte, men det skal strax indrømmes, at de for en stor Del bero paa Smag og Behag, og det vilde være en Misforstaaelse, af den forholdsvis store Plads, de maatte tage i nærværende Anmeldelse, at drage ufordelagtige Slut-

ninger om selve Bogen — man kan nu engang ikke komme ind paa Enkeltheder uden at brede sig en Smule. Til Ankerne kan næppe henregnes Savnet af en Kulturstatistik, der jo i og for sig er saa vanskelig at manøvrere med og med sine Tal dog ofte saa lidet oplysende, og som jo desuden ligger saa temmelig brak hos os. Forfatterne have derfor foretrukket at lade den ligge, og vi maa da savne Oplysninger om vore forskellige Slags Skoler, fordelte efter Art og Elevantal, om vore Fortsættelsesskoler, Folkehøjskoler, Seminarier, om vore store Bibliotekers Bindstyrke, Avisernes Antal og meget andet, hvoraf store Dele ganske vist endnu ligge i Mørke. Efter et fyldigt Afsnit om Befolkningen, hvor det dog kunde have været rart, om de karakteristiske Forskelligheder i Udvandringen i Aarene 1870—79 ikke vare tilslørede med et enkelt Gennemsnitstal, kommer Redegørelsen for de enkelte Erhverv. Landbruget optager med Rette over et halvt Hundrede Sider; ved Gennemlæsningen kom for Resten Anmelderen, da han saa alle vore Høns, vore Gæs og vore Ænder marchere op, til at tænke paa — ved en Berøringsassociation lidt mal à propos —, at det vilde have været ganske heldigt, om ogsaa vor Hær og vor Flaade havde fundet et Leje etsteds i Bogen. Industrien har man aabenbart stræbt at give en Plads, der rumligt svarede til dens Betydning, men af Mangel paa godt statistisk Stof er Pladsen bleven fyldt maaske vel meget til den ene Side med stærkt udpenslede og ret tilfældige Detailler og til den anden Side med Vendinger, holdte i al Almindelighed, der formentlig bedre passede i en saa folkelig og bredt anlagt Bog som L. Schrøders »Danmarks Hjælpekilder og Næringsveje«; det føles derfor næsten som en Lettelse, naar Fremstillingen igen faar fast Fod under Fødderne ved Omtalen af Industrietællingen 1897. Visse Afsnit ere lovlige specielle; den historiske Del af Afsnittet om Mønt kunde vist reduceres betydelig, og en Gang imellem kommer det mindre væsentlige til at brede sig en Kende for meget; noget af den halve Side, der anvendes paa at forklare det københavnske Havneraads Organisation, kunde saaledes bedre være kommen f. Ex. Valgretten til Landstinget, der nu har halvanden Linie, til gode. — Naar jeg yderligere af Randbemærk-

ninger anfører nogle saa ret irrelevante Notitser som, at Fabriksinspektørernes aarlige Meddelelser om Arbejdstiden maaske kunde være udnyttede, at et saa vagt og omdisputable Udtryk som »pr. anvendt Areal« helst burde være defineret, at Betingelserne for at opnaa Borgerskab for Handlende og for Industridrivende udtrykkes paa forskellig Maade (S. 107 og 160, »vanærende Straf«, »Straf af offentlig Arbejde«), saa at den ikke kyndige Læser let kan tro, at Betingelserne ere forskelligartede, at Kunstindustrimuseet dog fuldt saa vel som Kunstakademiet bør nævnes blandt Institutioner, der indirekte støtte Industrien, og at Karakteriseringen af vort Ferskvandsfiskeri som aldeles betydningsløst dog næppe vil underskrives helt af Fagmænd — saa sker dette nærmest for at opbevare disse ofte petitesseagtige og problematiske Bemærkninger til velvillig Overvejelse ved den ny Udgave i sin Tid, som Bogen fortjener. Deres Faatallighed i Forhold til det store Stof, den byder paa i stærkt sammentrængt Form, stiller jo desuden ogsaa dens Fylde af gode Oplysninger i det rette Relief. Iøvrigt turde det være ganske overflødigt at kigge efter egentlige Fejl i Krogene, naar de Forfattere, som man skal forlade sig paa, ere en Autoritet som Prof. Westergaard og en saa kyndig praktisk Statistiker som Fuldmægtig Koefoed.

En endelig Dom om en Bog som denne, hvis Nytte først kan prøves erfaringsmæssig gennem Brugen, hører Fremtiden til. Tidspunktet for dens Fremkomst er dog vistnok valgt med godt og praktisk Blik. Og med det store Flidsarbejde, som er nedlagt i dens alt i alt møjsommelige Kompilering af statistiske Data allestedsfra, og med dens dygtige Væren om sig for at faa alt med, synes den i rette Tid at være det rette Ord paa det rette Sted.

A. Hk.